

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ І МЕХАНІКИ

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

МАГІСТРА

на тему «**Фінансовий розвиток як детермінанта зростання національних економік країн Вишеградської групи**»

«Financial development as a determinant of national economy growth of V4 Group»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 292 – Міжнародні економічні відносини
Гураль Анастасії Олегівни

Керівник: к.е.н., доц. Ломачинська І.А. _____

Рецензент: к.е.н., доц. Скороход І.П.

Рекомендовано до захисту :
Протокол засідання кафедри
№ 3 від 29.11.2017 р.

ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ
_____
С.О.Якубовський
(підпис)

Захищено на засіданні ЕК
протокол №__ від ____ _____ р.
Оцінка _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS,
бали)

ГОЛОВА ЕК
_____
В.М. Степанов
(підпис)

Одеса – 2017

ЗМІСТ

3	
	3
ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ РОЛІ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ДОБРОБУТУ.....	6
1.1. Фінансовий розвиток як фактор економічного прогресу.....	6
1.2. Методологічні підходи до дослідження каналів впливу фінансового розвитку на економічний добробут країн Вишеградської групи.....	15
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВІ СИСТЕМИ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ: МОДЕРНІЗАЦІЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	23
2.1. Особливості розвитку фінансового сектору Польщі.....	23
2.2. Структура і динаміка фінансового розвитку в Чехії.....	35
2.3. Трансформація фінансової системи Угорщини: основні результати і проблеми.....	49
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ДОБРОБУТ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ: РЕЗУЛЬТАТИ І ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	61
3.1. Ефекти фінансового розвитку на економічне зростання країн Вишеградської групи	61
3.2. Фінансова система України та її роль у розвитку національної економіки.....	76
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92

ВСТУП

Вишеградська група, що включає Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину, є регіоном Європейського Союзу (ЄС), що динамічно розвивається. Поряд з іншими країнами-членами вони характеризуються відносно стабільним економічним і фінансовим розвитком, не зважаючи на глобальну нестабільність та нестабільність в ЄС протягом останнього десятиліття. Країни-учасниці Вишеградської групи є відносно схожими за соціально-економічним станом, хоча й характеризуються різними стратегіями економічного та фінансового розвитку. Не зважаючи на значні здобутки, рівень добробуту в цих країнах у порівнянні з іншими країнами-учасницями ЄС залишається низьким. Тому важливим на сучасному етапі є пошук нових шляхів забезпечення зростання добробуту країн групи.

Враховуючи, що важливу роль у забезпеченні соціально-економічного зростання на початку XXI ст. відіграє фінансова система, дослідження впливу фінансового розвитку на добробут цих країн є актуальним. Фінансові системи країн Вишеградської групи є банкоорієнтованими. При цьому їх банківські системи відповідають ринковим умовам, мають дворівневу структуру, а центральні банки проводять самостійну монетарну політику.

Вивченню економічного зростання та фінансового розвитку країн Центрально-Східної Європи присвячено ряд робіт іноземних і вітчизняних авторів. Остання публікація закордонних вчених А. Балсерзак, К. Добеш, К. Лазані, М. Сіміонеску, Г. Собкова [2] зробили висновок, що для цих країн найбільший вплив на динаміку ВВП мають прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Визначальний вплив ПІІ у забезпеченні економічного зростання країн Вишеграду засвідчено і результатами інших досліджень. Це дає підставу вважати, що фінансовий розвиток впливає в цілому на добробут країни, оскільки іноземний капітал, який надходить у національні економіки, освоюється саме через фінансові інституції. Отже, можна засвідчити непрямий вплив фінансового розвитку на соціально-економічний добробут

країн Вишеградської групи.

Утім відсутні дослідження щодо оцінки прямого впливу фінансового розвитку саме на соціально-економічний добробут країн Вишеградської групи. Існуючі науково-практичні роботи ані не спростовують гіпотезу, що фінансовий розвиток і розвиток банківського сектору сприяє економічному зростанню та зростанню добробуту населення, ані не підтверджують її. Крім того, дослідження в основному направлені на оцінку економічної складової і не розглядають поряд із цим соціальну.

Метою дипломної роботи є дослідження фінансового розвитку країн Вишеградської групи як детермінанти їх соціально-економічного зростання.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань:

- Дослідити теоретичні підходи до аналізу ролі фінансового розвитку у забезпеченні соціально-економічного добробуту;
- Узагальнити методологічні підходи до оцінки взаємозв'язку між фінансовим розвитком та економічним зростанням;
- Здійснити аналіз динаміки і структури розвитку фінансових систем Польщі, Чехії, Угорщини;
- Дослідити вплив фінансового розвитку на економічний добробут країн Вишеградської групи;
- Оцінити роль фінансової системи у забезпеченні економічного добробуту України.

Об'єктом дослідження у дипломній роботі є фінансовий розвиток країн Вишеградської групи, якісні та кількісні, структурні зміни у фінансовій системі в цілому та її компонентах, в умовах євроінтеграції та нестабільності світової фінансової середовища.

Предметом дослідження дипломної роботи є вплив фінансового розвитку на економічний добробут Польщі, Чехії, Угорщини.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі розглядається дослідження вітчизняних та

закордонних авторів щодо фінансового сектору, його розвитку та впливу на національні економіки країн світу. Аналізуються дослідження економічного зростання та фінансового розвитку у країнах Вишеградської групи.

Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану фінансових секторів країн Вишеградської групи, сучасним проблемам і напрямкам розвитку фінансової системи.

У третьому розділі на основі регресійного аналізу досліджується вплив фінансового розвитку на економіку країн Вишеградської групи, аналізується фінансова система України та її сучасні проблеми.

У висновках зроблено узагальнення і рекомендації, зокрема й для України.

Під час проведення дослідження і вирішення поставлених завдань у дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, такі як: історико-логічний; методи кількісного та якісного порівняння та статистичний методи; аналіз, синтез, системний підхід та абстрагування; регресійний аналіз і моделювання.

Теоретичною основою дипломної роботи є фундаментальні положення та прикладні дослідження з сучасних міжнародних економічних відносин, розвитку національних фінансових систем. Інформаційною базою дослідження є дані міжнародних організацій (насамперед СБ, МВФ, ОЕСР) експертні звіти дослідних агенцій, праці провідних закордонних і вітчизняних науковців, матеріали авторських досліджень, інформація мережі Інтернет.

ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичного, статистичного та емпіричного матеріалу в цій роботі дає змогу відповісти на поставлені задачі та зробити загальні висновки щодо впливу фінансового розвитку на соціально-економічний добробут населення.

Достатня кількість наукових та емпіричних досліджень підтверджує, що фінансовий розвиток має значний вплив на економічний добробут. В деяких країнах він виступає майже одним з найважливіших чинників економічного розвитку, в інших є певним провідником позитивних ефектів.

Огляд існуючих досліджень країн Вишеградської групи дозволяє узагальнити, що найбільш поширеним питанням аналізу в контексті об'єкту дослідження дипломної роботи є ПІІ, оскільки вони відіграли найзначущу роль в економічних реформах. Широко досліджуються банківські системи країн та до фінансової кризи фондові ринки країн групи. Проте сьогодні в умовах низьких темпів економічного зростання країн ЄС вчені-економісти все більше досліджують фактори впливу на економічний добробут і прискорення темпів росту.

Дослідження фінансового розвитку в країнах Вишеграду дозволяє визначити, що ПІІ, перш за все, надходили в країну через банківську систему оскільки, по-перше, національні економіки цих країн банкоорієнтовані, а, по-друге, банківські системи є високо інтернаціоналізованими. Втім у сучасних умовах рівень розвитку фінансових систем в контексті сприяння соціально-економічного зростання потребує удосконалення, оскільки гальмує приток ПІІ.

Фінансовий сектор Польщі є відносно стабільним. Фінансово-кредитна система розвинена, розгалужена, представлена різноманітними фінансовими інститутами, втім орієнтована на банки. До 2008 р. стрімко розвивалась Варшавська фондова біржа. Проте, діяльність фінансових інститутів є недостатньо ефективною, що є наслідком високої інтернаціоналізації,

світової фінансової кризи 2008 р., боргової кризи ЄС, низької ділової активності в ЄС й ін.

Фінансовий сектор Чеської Республіки є розвинений та представлений багатьма фінансовими інститутами. Банківський сектор складає основу фінансового сектору, є найбільш інтернаціоналізованим у порівнянні із іншими аналізованими країнами та відрізняється нерезиковою діяльністю. Зазначені характеристики, сьогодні, виступають гальмуючим фактором. Фінансовий ринок активно розвивався до світової фінансової кризи. Інші фінансові інститути розвиваються, проте не ефективно для сучасного рівня економічного розвитку.

Угорська фінансова система схожа на фінансові системи Польщі та Чехії, проте має свої відмінності. Перш за все, банківський сектор є найбільш концентрованим і частка іноземного капіталу значно скоротилась на відмінну від інших країн. По-друге на фінансовому ринку обертаються більша кількість різноманітних фінансових інструментів, та переважають іноземні інвестори, які зацікавлені в угорських компаніях.

Дослідження впливу фінансового розвитку на соціальний та економічний добробут країн Вишеградської групи виявило ряд особливостей. Можна засвідчити, що банківська система, як домінуючий компонент національної фінансової системи країн Вишеградської групи, має значний вплив на їх соціально-економічний добробут. Перш за все, фінансовий сектор став важливим провідником економічного розвитку шляхом мобілізації ПІІ та їх спрямування в найбільш продуктивні підприємства і види господарської діяльності.

Фінансові системи залишаються недостатньо розвиненими та ефективними, що обмежує економічний розвиток національних суб'єктів господарювання, зростання доходів населення, зниження рівня бідності. Фінансові інвестори та інститути все ще більше зосереджені на отриманні значних прибутків, ніж на інвестуванні в реальний сектор економіки. Висока присутність іноземних інвесторів, особливо в базових галузях економіки,

обумовлює високий рівень залежності від стабільності економіки і фінансової системи країн-донорів і країн-партнерів, приток фінансових ресурсів переважно у великі іноземні компанії, або галузі, які вони контролюють, репатріацію прибутку тощо.

Для забезпечення ефективного впливу фінансового розвитку на соціально-економічний добробут країн Вишеградської групи необхідним є: збільшити капіталізацію національних банківських установ шляхом зростання національних економік; підвищити ефективність національних банків, великих банківських установ; зменшити витрати і ризики банківської діяльності; сприяти подальшому вирішенню проблемних кредитів, у тому числі пов'язаних із нерухомістю, без негативних наслідків для іноземних інвесторів, стабільності національного фінансового сектору; розширити асортимент послуг банківського та фінансового сектору, підвищити рівень їх доступності для суб'єктів господарювання, населення тощо.

В сучасних економічних умовах роль ринку цінних паперів постійно зростає. Враховуючи нерозвиненість фінансових ринків країн Вишеградської групи, доцільно зробити припущення о необхідності створенні регіонального ринку цінних паперів, на основі Варшавської фондової біржі. Це регіональне об'єднання може принести більші позитивні результати, ніж окремий розвиток національного ринку цінних паперів у кожній країні. В регіональний ринок цінних паперів навряд чи увійде Угорщина, через її відмінну від інших аналізованих країн фінансову систему. Проте, до регіонального ринку, надалі зможуть приєднатися інші країни ЦСЄ та пострадянські країни.

Фінансовий сектор України є слабо розвиненим і його розвиток потребує комплексного підходу до реформування різних його компонентів. Більшість проблем фінансового сектору пов'язані із державним регулюванням та нормативною базою. Ці проблеми перешкоджають ефективному розвитку банківського сектора та вільного доступу приватного сектору до фондового ринку.

Проаналізувавши історичний та сучасний стан фінансового сектору країн Вишеградської групи, можна зробити загальні рекомендації для України. Країни Вишеградської групи починали будувати сучасну фінансову систему із стабільного банківського сектора, реформування якого зайняло в середньому приблизно 5-7 років. Сьогодні, в Україні банківський сектор потребує значних реформ, особливо щодо підвищення його стабільності та створення довіри серед населення. Український уряд, також, може використати досвід аналізованих країн щодо ефективного контролю іноземної власності у фінансовій системі та забезпечити певний ефективний рівень іноземного капіталу.

Також, Україна може взяти до уваги досвід Вишеградської четвірки щодо ефективного засвоєння ПІІ, які на певному етапі, допомогли ефективно розвиватись економічно, та будувати фінансову систему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Свірський В. Вплив фінансового сектору на економічне зростання: ретроспективний аналіз емпіричних гіпотез та наукових парадигм сучасної світової науки / Свірський В. / Світ фінансів 3. – 2014. – С. 72-82
2. Gurley J.G. Financial Aspects of Economic Development / J.G. Gurley, E.S. Shaw // American Economic Review. - №45. – 1995. - P. 515-538
3. Goldsmith R.W. Financial Structure and Development / Goldsmith R.W. - New Haven, CT: Yale University Press, 1969. – 561 p.
4. McKinnon R.I. Money and Capital in Economic Development / McKinnon R.I. - Washington, DC: Brookings Institution, 1973. – P. 1822-1824
5. Сніжко О.В. Фінансовий Розвиток Трансформаційних Економік / О.В. Сніжко // Структурно функціональний аналіз. - ВПЦ «Київський університет», 2009. - 815 с.
6. Столбов М.И. Влияние финансового рынка на экономический рост и деловые циклы / М.И. Столбов // Экономика XXI века. – 2008. - №8. – С. 55-69
7. Robinson J. The Generalization of the General Theory / Robinson J. - London: McMillan, 1952. – 340 p.
8. Бунге М. Сучасний дискурс / М.Бунге / К.: Знання, 2005. – 697 с.
9. Рубцов Б.Б. Эволюция институтов финансового рынка и развитие экономики / Б.Б. Рубцов // Финансовые институты и экономическое развитие. – М.: ИМЭМО РАН, 2006. – 195 с.
10. Огірко І.В. Інформаційна економіка як напрям економіки та інформаційних технологій / І.В. Огірко // Формування нової парадигми економічної теорії в Україні. – Лю: Вид-во ЛНУ ім. Франка. – Вип. 8. – 2001. – С. 140-145
11. Сунцова О.О. Фінансовий розвиток, стримування і зростання в умовах нової хвилі економічної кризи 2012-2013 років / О.О. Сунцова // Світове Господарство і Міжнародні економічні відносини. – Актуальні

проблеми економіки. - №4(142). – 2013. - С. 52-60

12. Grossman G.M Innovation and Growth in the Global Economy / G.M. Grossman, E. Helpman // Cambridge MA: MIT Press, 1991. – 384 p.

13. Barro R.J. Economic Growth / R.J. Barro, X. Sala-I-Martin // Cambridge MA: McGraw-Hill, 2003. – 672 p.

14. Borensztein E. How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth / E. Borensztein, J. De Gregorio, J.W. Lee // Journal of International Economics. – Vol.45. - №1. – 1998. – P. 35-115

15. Smarzynska B.K. Composition of Foreign Direct Investment and Protection of Intellectual Property Rights in Transition Economies [Електронний ресурс]/ B.K. Smarzynska – Режим доступу: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.199.8388&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення 24.12.2017)

16. Hermes N. Foreign Direct Investment, Financial Development and Economic Growth / N. Hermes, R. Lensink // The Journal of Development Studies. – Vol.38. – 2003. – 43 p.

17. Ломачинська І.А., Гришук А.С. Фінансові системи країн Південно-Східної та Східної Азії: особливості сучасного розвитку / І.А. Ломачинська, А.С. Гришук // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 2. – 2015. – С. 11-15

18. Афанасьев Р. Моделирование взаимосвязи уровня финансового развития и экономического роста: Дис. Канд. Экон. Наук.: 08.00.13: Москва, 2004. – 195 с.

19. King R. Finance and Growth: Schumpeter Might Be Right / R. King, R. Levine. - The Quarterly Journal of Economics. - Vol. 108(3). -1993. – 717 p.

20. Levine R. Finance and growth: Theory and evidence / Levine R. - NBER Work. Paper, 2004. – 320 p.

21. Chang T. Financial development and economic growth: The case of Taiwan / T. Chang, S.B Caudill. - Appl. Econ., 2005. – P. 1329–1335

22. Seetanah B. Financial development and economic growth: An ARDL approach for the case of the small island state of Mauritius / Seetanah B. - Appl. Econ. Lett., 2008. – P. 809–813
23. Anwar S. Financial development and economic growth in Vietnam / S. Anwar, L.P. Nguyen. - J. Econ. Financ. – 2009. – P. 348–360
24. Simionescu M., Lazányi K., Sopkova G., Dobeš K., Balcerzak A.P. Determinants of Economic Growth in V4 Countries and Romania / M.Simionescu, K.Lazányi, G.Sopkova, K.Dobeš, A.P.Balcerzak // Journal of Competitiveness.- Vol.9. – March 2017. – P. 103-106
25. Pavlečkova I. Banking Efficiency in Visegrad Countries: a Dynamic Data Envelopment Analysis / I.Pavleckova // Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis. – 2015. – Nuber 6. – P. 2085-2091
26. Bayar Y. Public Governance and Financial Development in Central and Eastern Europe Countries / Y. Bayar // Ekonomske Ideje I Praksa. – Broj 24. – 2017. – P. 53-65
27. Финансовые стратегии модернизации экономики: мировая практика / [Миркин Я.М., Добашина И.В., Кудинова М.М. и др.]; под ред. Я.М. Миркин. - М. : Магистр, 2014. – 496 с.
28. Мельник П. В. Банківські системи зарубіжних країн / П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, О. Д. Гордей // К. : Алерта, 2010. – 586 с.
29. Bertelsmann Stiftung, ВТИ 2016 – Poland Country Report. – Gütersloh Bertelsmann Stiftung, 2016. – 452 P.
30. Alfred Janc Financial System in Poland / Janc Alfred, Jurek Michael, Marszalek Pawel // Studies in Financial System. – Financialisation, Economy, Society and Sustainable Development. - №7. - 2013
31. Банківський сектор в Польщі [Електроний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. - Відділ сприяння торгівлі та інвестиціям Посольства Республіки Польща у Києві. – Режим доступу: <https://ukraine.trade.gov.pl/ua/Polska/iak-roboti-biznies-v-polshchi/119712,bankivskii-siektor-v-polshchi.html> (дата звернення 24.12.2017)

32. Poland [Електроний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Data. – The World Bank – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/poland> (дата звернення 24.12.2017)
33. OECD Economic Surveys Poland / Overview // OECD. - March 2016
34. Banking Sector Convergence 4.0 / CEE Banking Sector Report June 2017. - Raiffeisen Research. – 100 P.
35. Гураль А. О. «Діяльність Варшавської фондової біржі та її вплив на розвиток економіки Польщі та України» // Добробут націй в умовах глобальної нестабільності. Збірник наукових праць Сьомої міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – 2017. – С. 67-68
36. Long-term interest rate [Електроний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – OECD Data. – Режим доступу: <https://data.oecd.org/interest/long-term-interest-rates.htm> (дата звернення 24.12.2017)
37. Czech Republic [Електроний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. –The World Bank – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/czech-republic> (дата звернення 24.12.2017)
38. Гураль А. О. «Роль стійкості банківської системи Чехії в забезпеченні добробуту країни» // Актуальні проблеми дослідження молодих науковців: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». – 2017. – С. 51-53
39. Financial Market Report Czech Republic. - Raiffeisen Meine Bank. – March 2015. – 178 P.
40. Международные инвестиционные фонды: внимание к Чехии [Електроний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – ECGroup. – Режим доступу: <http://www.ecgroup-cz.com/modules.php?name=News&file=article&sid=235> (дата звернення 24.12.2017)

41. Long-term interest rate Czech Republic [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – OECD Data – Режим доступу: <https://data.oecd.org/interest/long-term-interest-rates.htm> (дата звернення 24.12.2017)
42. Radulescu Magdalena Foreign Capital Expansion In Eastern Europe / Magdalena Radulescu // Annals of the «Constantin Brancusi». – University of Tergu Jiu. – Economy Series. – 2016. – 100 P.
43. Hungary [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – The World Bank – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/hungary> (дата звернення 24.12.2017)
44. Szikszai Szabolcs Studies in Financial System Hungary / Szabolcs Szikszai // Financialisation, Economy, Society and Sustainable Development. - №7. – 2013. – 170 P.
45. Overview [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Budapest Stock Exchange – Режим доступу: <https://www.bse.hu/Vendorok/Overview> (дата звернення 24.12.2017)
46. Financial Stability Report Hungary / National Bank of Hungary. – November 2016. – 54 P.
47. Long-term interest rate Czech Republic [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – OECD Data – Режим доступу: <https://data.oecd.org/interest/long-term-interest-rates.htm> (дата звернення 24.12.2017)
48. Gural A., Lomachynska I. FDI and financial development as determinant of economic growth for V4 countries / A. Gural, I. Lomachynska // Baltic Journal of Economic Studies. – Vol. 3, № 5. - 2017
49. Гураль А. О., Ломачинська І. А. Вплив фінансового розвитку країн Вишеградської групи на соціально-економічний добробут / А. О. Гураль, І. А. Ломачинська // Економіка: Реалії Часу. - №6(34). - 2017
50. Кавецька І.І. Фінансова система України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / І.І. Кавецька // Збірник наукових праць «Сучасний стан

та перспективи розвитку фінансової системи України» V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – 2016. – С. 101-103

51. Сиволап Л.А. Сучасний стан фінансової системи в Україні [Електронний ресурс] / Л.А. Сиволап // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. - №3 (25). – С. 50-55. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n3.html> (дата звернення 24.12.2017)

52. Школьник І.О., Семенов А.Ю. Фінансовий сектор України: Теоретичний аналіз економічної дефеніції / І.О. Школьник, А.Ю. Семенов // Вісник Української академії банківської справи. - №1(34). – 2013. – С. 31-36

53. Ткачук Л.М., Стахов О.Я. Особливості функціонування фінансового сектору в Україні [Електронний ресурс] / Л.М. Ткачук, О.Я. Стахов // Вінницький національний технічний університет – Режим доступу: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4529/Особливості%20функціонування%20фінансового%20сектору%20в%20Україні.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 24.12.2017)

54. Ворожбит М.В., Британська Н.Н. Фондовий ринок: проблеми та перспективи / М.В. Ворожбит, Н.Н. Британська // Збірник наукових праць «Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України» V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – 2016. – С. 51-53

55. Ukraine [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – The World Bank – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/ukraine> (дата звернення 24.12.2017)